

POPULARNONAUKOWE STRESZCZENIE PROJEKTU (W JĘZYKU POLSKIM)

Popularnonaukowy opis projektu naukowego – planowane badanie i powody jego podjęcia

Transformacja gospodarcza otworzyła krajom Europy Środkowej i Wschodniej (EŚW) drogę do integracji handlowej i finansowej z krajami wysoko rozwiniętymi. W konsekwencji do regionu EŚW napłynęło w ciągu ostatnich dwóch dekad wyjątkowo dużego kapitału głównie w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ). W teorii ekonomii dominuje pogląd, że BIZ mają pozytywny wpływ na gospodarkę kraju przyjmującego kapitał, co wynika z przekonania, że ta forma inwestycji z jednej strony zwiększa zasób istniejącego kapitału fizycznego, zaś z drugiej strony przyczynia się do zwiększenia produktywności czynników wytwórczych w gospodarce krajowej.

Należy jednak podkreślić, że siła oddziaływania BIZ na gospodarkę kraju docelowej inwestycji jest uwarunkowana wieloma czynnikami (zewnętrznymi i wewnętrznymi), które kształtują atrakcyjność inwestycyjną danego państwa. Do najważniejszych charakterystyk państwa przyjmującego kapitał (tzw. *pull factors*) należą m.in.: stabilność makroekonomiczna, jakość instytucji, otwartość handlowa i finansowa, poziom zaawansowania technologicznego, zasób kapitału ludzkiego i poziom rozwoju systemu finansowego. Z kolei do czynników zewnętrznych (tzw. *push factors*) napływu kapitału zalicza się przede wszystkim stan koniunktury gospodarczej w kraju-inwestorze, poziom ryzyka na rynkach finansowych oraz globalną płynność. W wielu badaniach usiłowano sprawdzić empirycznie skutki napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na wzrost gospodarczy kraju goszczącego (Borensztein i in., 1998, Alfaro i in., 2004, 2010, Carkovic i Levine, 2005, Blonigen i Wang, 2005). Niestety, wyniki są niejednoznaczne i jak dotąd oczekiwany pozytywny wpływ BIZ nie znalazł potwierdzenia w danych makroekonomicznych. Na przykład Borensztein i in. (1998) pokazują, że wpływ BIZ jest statystycznie istotny pod warunkiem, że kraj goszczący posiada odpowiednio wysoki zasób kapitału ludzkiego. Ponadto Alfaro i in. (2004) stwierdzają, że rola BIZ jest niejednoznaczna i zależy w znacznym stopniu od poziomu rozwoju systemu finansowego. Natomiast Blomstrom, Lipsey i Zejan (1996) w swym badaniu stwierdzają, że bezpośrednie inwestycje zagraniczne wywierają pozytywny wpływ na gospodarkę krajów wysokorozwiniętych. Co więcej, Doucouliagos i in. (2010) w analizie meta podkreślają, że jedynie 43% badań wskazuje na pozytywny związek między napływem BIZ a wzrostem gospodarczym kraju goszczącego, 17% na ujemną zależność, zaś w pozostałych 40% wpływ BIZ jest statystycznie nieistotny.

Kolejną przyczyną braku jednoznacznych wyników jest to, że wiele badań nad wpływem BIZ na wzrost gospodarczy opiera się na zagregowanych danych o przepływach kapitałowych i dodatkowo nie bierze pod uwagę zróżnicowania sposobów wejścia inwestora zagranicznego na rynek kraju goszczącego. W badaniu zamierzamy podzielić BIZ na trzy główne składowe: inwestycje od podstaw (*greenfields*), reinwestycje (*reinvestments*) i transgraniczne fuzje i przejęcia (*cross-border mergers and acquisitions*). Inwestycja od podstaw oznacza powstanie nowych zakładów (produkcyjnych, usługowych, itd.) będących pod kontrolą nierezydenta. Reinwestycja polega na rozbudowie przez nierezydenta istniejących zakładów (produkcyjnych, usługowych, etc.) w kraju goszczącym. Transgraniczne fuzje i przejęcia mają miejsce kiedy inwestor zagraniczny nabywa istniejące zakłady (produkcyjne, usługowe, etc.). Nie ma powodów, aby sądzić, iż te trzy formy BIZ wywierają ten sam wpływ na wzrost gospodarczy i inwestycje kraju goszczącego zarówno pod względem kierunku i skali. Według naszej wiedzy w literaturze przedmiotu jest tylko kilka badań empirycznych, które analizują wpływ BIZ na wzrost gospodarczy z uwzględnieniem różnych sposobów wejścia inwestora zagranicznego na rynek kraju goszczącego (np. Calderon i in., 2004; Wang i Wong, 2009; Harms i Méon, 2011), jednak żadne z nich nie daje jednoznacznych wyników.

Projekt badawczy nawiązuje do trwającej debaty na temat wpływu BIZ na wzrost gospodarczy w krajach określanych mianem rynków wschodzących. Pytanie brzmi czy BIZ poprawiają potencjał gospodarczy w kraju goszczącym i, jeśli tak, to jaki kształt powinna mieć polityka gospodarcza, aby przyciągać inwestycje zagraniczne o wysokiej wartości dodanej. Po pierwsze, proponowane badanie będzie dotyczyło krajów Europy Środkowej i Wschodniej, do których napłynęło najwięcej kapitału zagranicznego w formie BIZ w ostatnich dwóch dekadach. Uważa się bowiem, że powyższa grupa państw najbardziej skorzystała na tym spośród wszystkich rynków wschodzących. Ponadto interesujące będzie sformułowanie wniosków dla decydentów politycznych w Polsce, gdzie polityka gospodarcza nowego rządu jest ukierunkowana na dokonywanie selekcji projektów inwestycyjnych pod względem sektora i zaawansowania technologicznego BIZ. Po drugie, proponowany projekt poszerzy zakres istniejących badań nad powiązaniem między napływem BIZ a wzrostem gospodarczym. Dzięki dokonaniu dekompozycji BIZ na trzy różne odmiany sprawdzamy jak każda z nich oddziałuje na wzrost gospodarczy w kraju goszczącym. Wartością dodaną niniejszego badania będzie również analiza związków przyczynowo skutkowych pomiędzy różnymi typami BIZ, inwestycjami krajowymi oraz wzrostem gospodarczym.